

GODIŠNJI IZVJEŠTAJ 2012.

Podgorica, decembar 2012.

Centar za demokratiju i ljudska prava (CEDEM) je nevladina organizacija koja je osnovana 1997. godine i registrovana je kod Ministarstva pravde RCG pod brojem: 153.

Vizija CEDEM-a je Crna Gora kao razvijeno društvo jednakih mogućnosti, koje poštuje univerzalne demokratske vrijednosti i principe, i zemlja članica Evropske unije i NATO saveza.

Misija CEDEM-a je da unaprijedi i proširi svijest o važnosti pravilne i uspješne tranzicije; da istražuje, analizira i prati proces tranzicije; da kroz svoje aktivnosti, koliko je to moguće, utiče na tranzicioni proces u Crnoj Gori, te da doprinese jačanju civilnog društva i demokratizaciji u cjelini.

Vrijednosti CEDEM-a:

- Afirmacija pluralizma, participativnosti i otvorenog društva
- Vladavina prava
- Jednakost i poštovanje ljudskih prava
- Socijalna pravda
- Transparentnost
- Profesionalizam i objektivnost

CEDEM djeluje i kao **think-tank grupa** u svojstvu organizatora brojnih javnih rasprava i nosioca praktičnog djelovanja, posebno kroz:

- istraživanja i analitičke projekte iz oblasti demokratske tranzicije i ljudskih prava u Crnoj Gori,
- konferencije, okrugle stolove, sastanke, seminare, radionice i treninge sa ciljem ohrabivanja procesa demokratske tranzicije,
- zakonodavne predloge,
- publikacije, monitoring izvještaje i predloge praktičnih politika,
- saradnju sa drugim NVO-ima, sa srodnim poljem interesovanja, iz Crne Gore, Srbije i inostranstva.

Uz podršku **Think Tank Fund-a iz Budimpešte**, CEDEM je proteklih godina razvijao ljudske resurse i kapacitete i radio na reorganizaciji i postavljanju novih strateških ciljeva.

PARTNERI

Mreža think tank organizacija za otvoreno društvo (PASOS), Prag
AIRE Centar, London
Beogradski centar za bezbednosnu politiku, Beograd
Grupa 484, Beograd
Građanska alijansa, Podgorica
Inicijativa mladih za ljudska prava, Podgorica
Nevladino udruženje – Humanitarac, Nikšić
Centar za romske inicijative (CRINK), Nikšić
Koalicija Romski krug, Nikšić
NVO Mladi Romi, Herceg Novi
Centar za prava djeteta Crne Gore, Podgorica
Centar za monitoring i istraživanja (CEMI), Podgorica
Centar za razvoj nevladinih organizacija (CRNVO), Podgorica
Centar za edukaciju nosilaca pravosudne funkcije Crne Gore
Opština Berane
Opština Nikšić
Opština Herceg Novi
NVO 4LIFE, Podgorica

DONATORI

Vlada Crne Gore (Komisija za raspodjelu dijela prihoda od igara na sreću)
Fondacija za otvoreno društvo, Budimpešta (OSF)
Ambasada SR Njemačke u Podgorici
Ambasada Kraljevine Norveške u Beogradu
Ambasada Ujedinjenog kraljevstva Velike Britanije i Sjeverne Irske (posredstvom AIRE Centra)
Ambasada SAD-a u Podgorici
Misija OEBS-a u Crnoj Gori
Program UN za razvoj (UNDP)
USAID (East West Management Program)
Konrad Adenauer Fondacija – Crna Gora, Rumunija
Balkanski fond za demokratiju (BTD)
Norveški institut za međunarodne odnose (NUPI)
Centar za evropske studije, Brisel (CES)
Friedrich-Ebert-Stiftung (FES)
Fondacija Robert Schuman
Save the Children (posredstvom Centra za prava djeteta)

NVO Ruža, Berane
Bjelopoljski demokratski centar, Bijelo Polje
Pravni centar, Podgorica

PROJEKTI:

- **Obuka mladih kadrova u pravosuđu**

Program obuke mladih kadrova u pravosuđu predstavlja dio višegodišnjeg projekta Jačanje kapaciteta mladih kadrova u pravosuđu koji ima za cilj da pripravnicima i stručnim saradnicima u sudovima, tužilaštvu, državnoj upravi i advokatskim kancelarijama, pruži dodatna znanja o primjeni nacionalnog zakonodavstva i standardima Evropske konvencije o ljudskim pravima i na taj način doprinese implementaciji pravne reforme u Crnoj Gori. U realizaciji obuka do sada je učestvovalo preko 200 pripravnika i stručnih saradnika, advokatskih pripravnika i studenata pravnih fakulteta. Ovogodišnja obuka će obuhvatiti oblasti krivičnog i prekršajnog zakonodavstva. Posebna pažnja biće posvećena praktičnom radu, kroz formu radionica, sa ciljem da polaznici obuke steknu primjenjiva i praktična znanja i vještine koji će im biti od koristi u daljem radu. Projekat se realizuje uz podršku njemačke fondacije Konrad Adenauer - Program u Crnoj Gori.

- **Seminari iz oblasti vladavine prava**

Ovaj projekat ima za cilj da doprinese uspostavljanju pune vladavine prava u Crnoj Gori, a samim tim i približavanju zemlje članstvu u NATO-u i Evropskoj uniji. Seminari se realizuju u okviru višegodišnjeg programa koji je CEDEM razvio u saradnji sa AIRE Centrom iz Londona, sa ciljem da doprinese usklađivanju crnogorskog zakonodavstva i prakse sa standardima Evropske konvencije o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda i praksom Evropskog suda za ljudska prava. Program je do sada pohađalo preko 1000 predstavnika pravosuđa, državne administracije, advokature, medija i organizacija civilnog društva.

Ovogodišnji seminari biće vezani za ključne izazove u primjeni inoviranog krivičnog zakonodavstva, s fokusom na nove institute ZKP-a i oduzimanje imovinske koristi stečene organizovanim kriminalom. Organizacija seminara je poržana od strane njemačke fondacije Konrad Adenauer, kroz Program vladavine prava u Jugoistočnoj Evropi.

- **Komparativna analiza i nacionalne studije o nezavisnim državnim institucijama kao bezbjednosnim akterima**

Uprkos značaju uloge koju nezavisne institucije imaju za reformu sektora bezbjednosti (RSB), dostupna teorijska i komparativna literatura o tome je vrlo štura. Cilj ove studije je da prevaziđe ovaj nedostatak u literaturi, oslanjajući se na metodologiju i empirijska istraživanja sprovedena u okviru projekta „Mapiranje i praćenje RSB-a“ u Srbiji, koji sprovodi Beogradski centar za bezbednosnu politiku (www.bezbednost.org) i regionalnog projekta „Izgradnja kapaciteta civilnog društva radi mapiranja i praćenja RSB-a na Zapadnom Balkanu“, koji je realizovan u saradnji sa partnerima iz Srbije, Albanije, Bosne i Hercegovine, Hrvatske, Makedonije i Kosova. Štaviše, ova studija ima za cilj da prepozna ključne naučene lekcije o djelotvornim strategijama za nadzor nad sektorom bezbjednosti od strane nezavisnih državnih institucija, kao i da navede preostale ključne izazove. Na ovaj način, nadamo se da ćemo doprinijeti političkoj debati o demokratizaciji i reformi sektora bezbjednosti na području Zapadnog Balkana.

- **Regionalno istraživanje o socijalnoj inkluziji Roma**

Regionalno istraživanje o socijalnoj inkluziji Roma sprovedeno je od strane UNDP-a u nekoliko zemalja Evrope i Azije, kao što su: Srbija, Makedonija, Moldavija, Kazahstan i dr. Glavni cilj ovog projekta jeste da procijeni uspjeh politika koje su usmjerene na uklanjanje i smanjenje posljedica nejednakosti, siromaštva, te socijalne isključenosti u multinacionalnim društvima.

Jedan od podciljeva projekta jeste identifikacija elemenata socijalne isključenosti Roma na lokalnom nivou u Crnoj Gori.

- **Monitoring regionalne saradnje na Zapadnom Balkanu**

Istraživački projekat: „Monitoring regionalne saradnje na Zapadnom Balkanu“ realizuje se u saradnji sa Fondacijom Fridrih Ebert Stiftung u 7 zemalja Jugoistočne Evrope.

Ključni ciljevi studije jesu:

- procjena izgradnje i učinkovitosti nacionalnih kapaciteta za sprovođenje aktivnosti u oblasti regionalne saradnje;
- podizanje nivoa svijesti o značaju regionalnih inicijativa, i
- unaprjeđenje procesa regionalne saradnje.

- **Indeks demokratije - Crna Gora 2012**

Centar za demokratiju i ljudska prava predstavio je rezultate istraživanja Indeks demokratije-Crna Gora 2012, koje je realizovano u saradnji sa Centrom za evropske studije iz Brisela i njemačkom fondacijom Konrad Adenauer i finansirano iz sredstava Evropskog parlamenta.

Istraživanje pod nazivom Indeks demokratije je nastalo 2006. godine sa ciljem da omogući mjerenje stanja demokratije u Crnoj Gori. Od tada, CEDEM je sukcesivno realizovao ovo istraživanje i u 2007, 2008. i 2009.godini.

Rezultati istraživanja za 2012. godinu sumirani su u istoimenoj publikaciji koja sadrži pregled pokazatelja i analizu demokratičnosti političkih procesa, vladavine prava, stanja u oblasti ekonomskih sloboda, obrazovanja i medija, kao i ocjenu zaštite prava nacionalnih i vjerskih manjinskih zajednica, žena i osoba sa invaliditetom.

- **Godišnje istraživanje o korupciji 2012.**

Istraživački projekat - Godišnje istraživanje o korupciji: Rizik od pojave korupcije u pravosudnom sistemu i u poslovnom sektoru u sklopu podrške Programa efikasnog upravljanja, kojeg finansirao je USAID, a implementirali CEDEM i East West Management Institute.

Istraživanje se sastoji od tri relativno nezavisne, ali ipak metodološki povezane istraživačke aktivnosti. Prvi dio predstavlja kvantitativno istraživanje na određenom uzorku stanovništva u Crnoj Gori, drugo predstavlja kvalitativno istraživanje na osnovu intervjua vođenih sa sudijama, advokatima i privrednicima, dok je treći dio analitički izvještaj koji smješta rezultate prethodna dva dijela u specifični socio-kulturni kontekst crnogorskog društva. Takođe, ovogodišnje istraživanje je fokusirano i na komparativne trendove u odnosu na identično istraživanje sprovedeno u 2011.

- **Istraživanje "Stavovi građana o medijskim slobodama u Crnoj Gori"**

Istraživanje "Stavovi građana o medijskim slobodama u Crnoj Gori" sprovedeno je u julu 2012. godine uz podršku Misije OEBS-a u Crnoj Gori. Izvještaj sa ključnim nalazima istraživanja stanja u oblasti medijskih sloboda u Crnoj Gori možete preuzeti

- **Istraživanja političkog javnog mnjenja**

CEDEM) sprovodi redovno ispitivanje političkog javnog mnjenja u Crnoj Gori.

Glavni cilj istraživanja je identifikovanje stavova građana Crne Gore o pojedinim ključnim društveno-političkim pitanjima, uoči zakazanih parlamentarnih izbora, a poseban cilj je kontinuirano praćenje trendova u dužem vremenskom periodu - posredstvom standardizovanih istraživačkih indikatora. Uslijed toga, centralno mjesto u ovim CEDEM-ovim istraživanjima, kao i svih ranijih godina, imaju sljedeći indikatori: pridruživanje EU i NATO, povjerenje građana u državne institucije, Vladu, političke i/ili javne ličnosti, rejting političkih partija, dakle, indikatori koji pripadaju korpusu standardnog mjerenja u domenu političkog javnog mnjenja Crne Gore.

- **Integracija Crne Gore u Evropsku uniju: Jačanje nezavisnosti i nepristrasnosti crnogorskog pravosuđa**

Centar za demokratiju i ljudska prava - CEDEM započeo je realizaciju projekta "Integracija Crne Gore u Evropsku uniju: Jačanje nezavisnosti i nepristrasnosti crnogorskog pravosuđa". Projekat je podržan od strane Pontis fondacije iz Slovačke i Balkanske mreže za razvoj civilnog društva, kroz Slovačko-balkanski fond za javne politike.

Projekat ima za cilj da pruži objektivnu procjenu o tome koliko je crnogorsko pravosuđe sposobno za uspostavljanje vladavine prava u svjetlu dalje dinamike priključenja Crne Gore Evropskoj uniji, te da doprinese usklađivanje crnogorske sudske prakse sa evropskim pravnim standardima. Projekat obuhvata sledeće elemente: jačanje kapaciteta organizacije za javno zagovaranje promjena u reformi pravosuđa; dokumentovanje sistemskih problema/izazova u daljoj implementaciji reforme pravosuđa; unapređenje saradnje između Vlade i organizacija civilnog društva u procesu evropskih integracija.

U okviru ovog projekta, CEDEM će pripremiti i distribuirati predlog praktične politike koji će obuhvatiti analizu nezavisnosti i nepristrasnosti pravosudnih organa, i to kroz analizu pravila za izbor sudija i tužilaca i primjenu načela slučajne dodjele predmeta u crnogorskom normativnom okviru i praksi. Projekat će obuhvatiti analizu normativnog i institucionalnog okvira za rad pravosuđa, definisanje preporuka za poboljšanje stanja u ovoj oblasti, kao i javno zagovaranje usvajanja definisanih preporuka.

- **PGF Crna Gora**

U oktobru 2011, Centar za demokratiju i ljudska prava - CEDEM je izabran za Nacionalnog partnera Instituta za otvoreno društvo (OSI) iz Budimpešte za implementaciju projekta "PGF Crna Gora". Ovaj projekat se realizuje u u partnerstvu sa organizacijama UNO Libertask i Humanitarac u okviru MtMprograma koji je usmjeren na unaprijeđenje dostupnosti EU fondova romskim organizacijama i poboljšanje inkluzije Roma u crnogorsko društvo.

Projekat "PGF Crna Gora" ima za cilj da ojača kapacitete romskih NVO i pripadnika RAE zajednice za pisanje predloga projekata i upravljanje projektnim ciklusom, sa posebnim akcentom na projektima finansiranim od strane Evropske unije. Uključenost predstavnika romske zajednice u svim fazama i aktivnostima projekta predstavlja najveću vrijednost projekta.

Ključne aktivnosti obuhvataju treninge za pisanje predloga projekta i upravljanje projektima finansiranim od strane Evropske unije, za predstavnike romskih NVO, lokalnih samouprava, partnera u socijalnom dijalogu i biznis sektora, uspostavljanje PGF servisa za krajnje korisnike na lokalnom nivou, pružanje savjetodavne podrške u pisanju i implementaciji projekata, formiranje selekcijskog odbora za kontrolu kvaliteta projekata. Posebna komponenta projekta je i javno zastupanje u oblasti nacionalnih i lokalnih strategija koje ima za cilj podstakne participativnost u procesu donošenja odluka koje se tiču RAE populacije i da doprinese da potrebe i problemi ove populacije budu na adekvatan način adresirani kroz javne politike.

- **Aktivni monitoring ljudskih prava u Crnoj Gori**

Projekat Aktivni monitoring ljudskih prava se realizuje uz podršku delegacije Evropske unije u Crnoj Gori u trajanju od 18. mjeseci počevši od februara 2011.

Opšti cilj projekta je da se poboljša sposobnost crnogorskog civilnog društva da utiče na razvoj i implementaciju politika koje se tiču ljudskih prava.

Specifični ciljevi su:

Poboljšanje kapaciteta crnogorskog civilnog društva kako bi se uključili u nadgledanje ljudskih prava i njihovog zastupanja

Obezbjedenje osnove za zastupanje ljudskih prava i odgovore na pitanja ljudskih prava u zemlji

Poboljšanje saradnje između organizacija civilnog društva i Vlade

Podizanje svijesti široj javnosti o značaju ljudskih prava i razumijevanja problema u ovoj oblasti

- **Monitoring pravosudnog sistema**

Projekat Monitoring pravosudnog sistema u Crnoj Gori se realizuje uz podršku delegacije Evropske unije u Crnoj Gori u trajanju od 18. mjeseci počevši od februara 2011.

Opšti cilj ovog projekta je da podstakne odgovorno, profesionalno, efikasno i transparentno pravosuđe u Crnoj Gori koje će biti u stanju da odgovori na potrebe građana.

Specifični ciljevi su sljedeći:

1. Jačanje kapaciteta organizacija civilnog društva za praćenje rada pravosuđa i zastupanje promjena;
2. Uticaj na javnu politiku u oblasti pravosuđa i sudsku praksu, prikupljanjem, obradom i distribuiranjem pouzdanih informacija koje se tiču krivičnog zakonodavstva i njegove primjene, u cilju identifikovanja oblasti u kojima je potrebna reforma i definisanja odgovarajućih preporuka;
3. Da podrži prelaz na novi sistem krivičnog postupka koji je uveden Zakonom o krivičnom postupku iz 2009. godine, putem analize priprema za primjenu novog ZKP-a i praćenje njihove implementacije u narednom periodu;
4. Da služi kao platforma za razvoj saradnje između Vlade i civilnog društva sa ciljem podrške reformi pravosuđa.